

# PROFESSORIT POLIITIKKOINA – Pelikentät ja retoriikan lajit<sup>1</sup>

KARI PALONEN

## ABSTRACT

Professors as  
Politicians  
Playgrounds and  
Textual Genres

Max Weber regards citizens as occasional politicians. The rhetorical genres provide us styles of political action. From these perspectives I judge the political actions of professors. The first part deals with the decline of once extraordinary presence of professors in Finnish government and parliament. This tendency corresponds to the professionalisation of democratic politics towards full-time politicians. An increasing gap between scholarly and political judgments has alienated professors from parliamentary politics. Nonetheless, professors' activities are thoroughly political in Weber's sense of striving for power shares and their redistribution. This political aspect is omnipresent in a professor's relationship to students, colleagues and university institutions. The politics of evaluation and justification is daily professorial activity. The academic polity is subject to power struggles, for example regarding academic freedom versus dependence from arbitrary powers. The epideictic rhetoric *ex cathedra* has declined, the rhetoric of interest negotiations dominates university politics. The article argues for strengthening the parliamentary style of deliberative rhetoric in academic politics. A main ground for it is that research itself is part of the rhetorical practice debating *pro et contra*. For a fair dealing of scholarly controversies the parliamentary procedure offers the best historical approximation.

Max Weber erottaa *Politik als Beruf*issa useita poliittisesti toimimisen tyyppisiä. Tunnetuin näistä on jako ”politiikasta elävän” ja ”politiikalle elävän” poliitikon välillä (Weber 1919a, 42–44), mutta yhtä tärkeitä ovat jaot pää- ja sivutoimimisen tai ammattija tilapäispoliitikkojen välillä (41–42). Weber korostaa myös yhtäläisyyksiä erilaisten poliittisten toimijain välillä ja tulkitsee politiikan käsitettä poliitikon ideaalityypistä käsin (ks. Palonen 2002).

Toisin sanoen, Weberin mukaan hekin, jotka julistavat vastustavansa politiikkaa ja poliitikkoja ovat tilapäispoliitikkoja. Poliittisesti toimiminen tarjoaa formaalisen näkökulman jolla voidaan analysoida ja arvioida kenen tahansa toiminnan tilanteeseen sisältyvää poliittista aspektia ja suhtautumista tähän.

Tarkempaan erittelyyn käytän retoriikan lajien jäsentelyä nykyajan politiikkaan sovitettuna (vrt.

tarkemmin Palonen 2010, luku 3). Kateederi- tai yleensä asiantuntijapuhetta pidän epideiktisen retoriikan erityislajina, jolle voi taputtaa tai olla taputtamatta, analogisesti referendumille joissa voi äänestää vain kyllä tai ei. Forensinen retoriikkaa koskee tuomioistuimia ja muita käytäntöjä, joissa tuomarilla tai erotuomarilla on viimeinen sana. Parlamentaarinen debatti *pro et contra* on deliberoivan eli puntaroivan retoriikan malliesimerkki, jossa äänestys on debatin viimeinen askel. Diplomatian paradigman mukainen neuvotteluretoriikka pysyvien osapuolten välillä koskee erilaisia etujärjestöjä, lobbyjä, liikkeitä, verkostoja ym., jotka kaikki suuntautuvat kompromissin hakuun erilaisia painostustoimia käyttäen. Nämä retoriikan genret voidaan nähdä myös politiikan tyyleinä, ja seuraavassa tarkastelen professorien politikointia suhteessa näihin tyyleihän akateemisen maailman ulko- ja sisäpuolella.

Sekä *Wissenschaft als Beruf*issa että *Politik als Beruf*issa (Weber 1919a, 1919b, suomennos Weber 2009b) Weber lähtee tietoisesti ulkoisista tunnusmerkeistä sisäisten kriteerien suuntaan. Noudatan tässä samaa menettelyä, ja havainnollistan lähinnä suomalaisin esimerkein, mutta en näe niitä varsinaiseksi tutkimukseksi. Ymmärrän professorin ideaalityypiksi, joten sanomani koskee pääosin muitakin yliopistossa toimivia opettajia ja tutkijoita.

## Professoripoliitikot Suomessa

Tarkastelun voi aloittaa professoreista, jotka ovat toimineet parlamentin ja hallituksen jäseninä. Vuosina 2011 ja 2015 Suomen eduskuntaan ei valittu yhtään professoria: vuoden 2011 vaaleissa putosi kaksi emeritusprofessoria, eläintieteilijä Erkki Pulliainen, joka oli vihreiden kansanedustajana vuodet 1987–2011, sekä lääketieteilijä Sirpa Asko-Seljavaara, joka edusti kokoomusta kahden vaalikauden ajan. Vuoden 2007 vaaleissa pudonnut Jyväskylän yliopiston liikuntasosiologian professori Kalevi Olin on toistaiseksi viimeinen professuurista virkavapautta ottanut kansanedustaja.

Professoreilla on Suomessa kuitenkin aiemmin ollut merkittävä parlamentaarinen edustus. Eduskunnan matrikelin nojalla yksikamarisen eduskunnan jäsenenä on ollut 76 varsinaista tai ylimääräistä professoria, apulaisprofessoria tai tutkijaprofessoria, väliaikaiset viranhoitajat sekä arvonimiprofessorit pois lukien (<http://www.eduskunta.fi/thwfakta/hetekau/hex/hxent.htm>, ks. luettelo liitteessä).

Enemmistö itsenäisen Suomen kahden ensimmäisen vuosikymmenen pääministereistä oli Helsingin yliopiston professoreita ([http://fi.wikipedia.org/wiki/Suomen\\_pääministeri](http://fi.wikipedia.org/wiki/Suomen_pääministeri)). Kokoomusta edustanut käytännöllisen teologian professori Lauri Ingman oli kahdesti pääministerinä, myöhemmin hänestä tuli arkkipiispa; edistyspuoluelainen kansantaloustieteen professori J.H. Vennola oli myös kahdesti pääministerinä; kokoomuslainen valtio-oikeuden ja kansainvälisen oikeuden professori Rafael Erich toimi myöhemmin diplomaattina; metsänhoitotieteen professori A.K. Cajander oli 1920-luvulla kahdesti virkamieshallituksen pääministerinä, 1930-luvun lopulla edistyspuoluelaisena ensimmäisen punamultahallituksen johdossa; rikosoikeuden professori, kokoomuslainen Antti Tulenheimo toimi myöhemmin yliopiston rehtorina ja kanslerina; maalaisliittolainen

J.E. Sunila oli kahteen otteeseen maanviljelystalouden vt. professori; edistyspuoluetta edustanut siviilioikeuden professori T.M. Kivimäen pääministeriys kesti yli silloisen kolmivuotisen vaalikauden rajan. Rajatapaus on lyhytaikainen hallinto-oikeuden ”apulainen”, eli myöhempi apulaisprofessori, J.K. Paasikivi, joka johti hallitusta v. 1918 senaatin varapuheenjohtajan tittelillä ja palasi jatkosodan jälkeen kahden hallituksen pääministeriksi. Kansainvälisesti tällainen professorivaltaisuus on poikkeuksellista: esimerkiksi Ruotsissa samana aikana vain historioitsija Nils Edén ja juristi Ernst Trygger olivat professoripääministereitä.

Tietenkään ei ole aihetta ihannoida mennyttä saati toivoa paluuta professorien johtamiin hallituksiin. Noiden kahden vuosikymmenen sisä- ja ulkopoliittikka ei mairittele. Pääministeri ei myöskään ollut sellainen maan politiikan johtaja kuin mitä hän on ollut Kekkonen presidenttikauden jälkeen ja erityisesti EU-jäsenyyden aikana. Pääministeri johti puhetta hallituksen kokouksissa, ja hallitukset olivat kollegiaalisia sekä riippuvaisia puolueiden tuesta, mikä näkyi myös niiden tiheässä vaihtumisessa. Selvimmin pääministerin asema näkyi presidentti K.J. Ståhlbergin, entisen hallinto-oikeuden professorin, nimittämissä Cajanderin virkamies- eli presidentin hallituksissa. Vuonna 1922 Ståhlberg nimitti ensin hallituksen jäsenet ja lopuksi valitsi apulaismaatalousministeri Cajanderin pääministeriksi. Cajanderin toisen presidentinhallituksen nimitysperusteena taas oli se, että pääministeri Kallio oli vangittanut sosialistisen työväenpuolueen eduskuntaryhmän, minkä jälkeen presidentti Ståhlberg hajotti eduskunnan ja nimitti Cajanderin toimitusministeristön johtoon.

Poliitikkojen ammattimaistuminen oli itsenäisyyden alkuaikoina vasta alullaan. Kansanedustajille maksettiin vain kokouspalkkioita. Työmies-lehden päätoimittaja Edward Valpas [Hänninen-Walpas] parodioi porvarillisten puolueiden kritiikkiä ”ammattipoliitikkoja” kohtaan: ”Eikö teissä ole herroja, jotka jokapäivä politikoivat, professorinvirat ja muut ovat osaksi sivutehtäviä, vain teillä, nimitehtäviä, josta saatte komeita palkkoja” (Eduskunnan pöytäkirjat, 8.7.1917, 708).

Cajanderin jälkeen Suomessa on ollut kaksi professoripääministeriä, Rooman kirjallisuuden professori Edwin Linkomies jatkosodan aikana v. 1943–1944, joka – samoin kuin Kivimäki – tunnetusti tuomittiin sotasyllisyysoikeudenkäynnissä, mutta

toimi sen jälkeen vielä Helsingin yliopiston rehtorina ja kanslerina. Kansanedustajamatriikkelin mukaan V.J. Sukselainen oli ”Yhteiskunnallisen korkeakoulun kansantaloustieteen vt. professori 1945–1951, Yhteiskunnallisen korkeakoulun kansantaloustieteen professori 1951–1954, Yhteiskunnallisen korkeakoulun rehtori 1953–1954”. Samaan aikaan hän oli maalaisliiton puheenjohtaja v. 1945–1964, kansanedustaja v. 1948–1970 ja 1972–1979, sekä ministeri Kekkonen (1950–1953) ja Törngrenin hallituksissa (1954) ennen nimitystään Kansaneläkelaitoksen pääjohtajaksi, jossa virassa hän ehti toimimaan myös kahteen otteeseen pääministerinä sekä useita kausia eduskunnan puhemiehenä (<http://www.eduskunta.fi/triphome/bin/hex5000.sh?hnr=911548>). Kysyä sopii, kuinka paljon Sukselainen ehti opettaa saati tutkia professuurissaan.

Väitelleiden tohtoreidenkin määrä pääministereinä on sodanjälkeisellä kaudella ollut vaatimatonta. Paasikiven ja Sukselaisen lisäksi väitelleitä pääministereistä ovat lakitieteen tohtori Urho Kekkonen, valtiotieteen tohtori Ahti Karjalainen, maatalous- ja metsätieteiden tohtori Johannes Virolainen, valtiotieteen tohtori Mauno Koivisto sekä kansainvälisestä politiikasta Lontoossa väitellyt PhD Alexander Stubb. Koiviston ja Stubbin välillä toimi yli kolme vuosikymmentä maisteritasoisia pääministereitä. Vain Kyösti Kallio, K-A Fagerholm, Martti Miettunen ja Rafael Paasio ovat olleet aikateemisiä pääministereitä. Toisin kuin Carl Bildt ja Göran Persson Ruotsissa, ikuiset ylioppilaat eivät ole kelvanneet Suomessa pääministeriksi.

Professionalisoituminen on merkinnyt Weberin termillä sitä, että professoreista on tullut yhtä *unabhänglich* poliitikoiksi kuin yritysjohdajista (1919a, 43). Kansanedustajille alettiin maksaa kuukausipalkkaa Suomessa 1940-luvun lopulla, mutta monet edustajat säilyttivät porvarillisen työnsä. Eduskunnan matrikelista voi päätellä, että professorit 1950-luvulle asti saattoivat hoitaa virkaansa edustajantoimen ohella. Käytäntö muuttui, kun edustajan palkasta oli tullut riittävän hyvä, että professuurista kannatti ottaa virkavapautta. Vuosina 1966–1969 yhteiskuntatieteen apulaisprofessorina Jyväskylän yliopistossa toiminut ja valtio-opin pääaineopiskelun yliopistossa käynnistänyt Olavi Borg valittiin v. 1972 liberaalisen kansanpuolueen kansanedustajaksi. Hän oli Tampereen yliopiston yhteiskuntatieteiden metodologian professori ja tuli vaalikauden aikana nimitetyksi valtio-opin professoriksi ([\[ta/hetekau/hex/hxent.htm\]\(http://www.eduskunta.fi/thwfak-ta/hetekau/hex/hxent.htm\)\). Borg kertoo yrittäneensä hoitaa virkaa kahden kuukauden ajan eduskunnasta käsin, kunnes sai palkatuksi sijaisen: hänelle maksettiin aluksi 50 % professorin palkasta, sijaisen palkkauksen jälkeen 2/3! \(OB:n sähköposti KP:lle 12.1.2015\). Sotienjälkeisenä aikana suomalaisen politiikan valmius nimittää professoreita hallitukseen ja valita heitä eduskuntaan on normalisoitunut muiden länsieurooppalaisten tasolle.](http://www.eduskunta.fi/thwfak-</a></p>
</div>
<div data-bbox=)

## Politiikan ammatillistumisen trendi

Frankfurtin *Nationalversammlungia* vuodelta 1848 on kutsuttu *Professorenparlamentiksi*, ja Albert Thibaudetille (1927) Ranskan kolmas tasavalta oli *La République des professeurs*, millä hän tosin tarkoitti koulujen opettajia, kuten Edouard Herriotia. Muisakin maissa ”herrasväen” – Weberille *Honoratioren* – eri fraktiot, kuten papit, lääkärit, tuomarit ja asianajajat, opettajat, toimittajat ja insinöörit – toimivat sivutoimisina parlamentaarikkoina paikallisella tai valtakunnallisella tasolla. USA:ssa jo 1830-luvulta alkaen vaaleilla valittavien tai jäsenkirjalla täytettävien virkojen määrä kasvoi (*the spoils system*), ja sama trendi herrasväen syrjäytymisestä näkyi Euroopassakin (vrt. Bryce 1889/1914; Weber 1919a). Kun puhun professoreita poliitikkoina, en tarkoita näitä herrasmiesedustajia.

Puoluetoimitsijat, vaalipäälliköt tai parlamenttiryhmän piiskurit (*whip*) pilasivat 1800-luvun jälkipuolelta alkaen ”ammattipoliitikkojen” maineen Euroopassa. Yliopistossa heidän vastineensa eivät kuitenkaan ole lyöneet itseään läpi, koska yliopistolisisissa vaaleissa ja nimityksissä äänten laskemisella on rajansa. Koulukunnat tai tiedekunnat eivät myöskään muodosta kurinalaisia puolueita yliopistoissa, joissa kaikkeksi onneksi eksentrikot ja dissidentit ovat toistaiseksi olleet legitiimejä profileja.

Presidentiaaliset figuurit, joiden valta nojaa epideiktiseen retoriikkaan, ovat sen sijaan vahvistuneet, kun liike-elämän *Führerprinzip* on tullut yliopistoihin ja korvannut kollegiaalisen ja rotaatioon nojavan *primus inter pares* -periaatteen. Weberin mukaan monet USA:n presidentit – kuten politologi Woodrow Wilson – olivat itsenäisiä figuureja, jotka vallanjakojärjestelmässä toimivat toimitsijain ja jäsenkirjavirkailijain ammattimaisen hurruden vastapainona. Ylipistoissa olisi ehkä mahdollista nostaa esiin ministeriö- ja yliopistobyrokratian kontrollista

kiinnostuneita ja siihen kykeneviä presidentiaalisien poliittikkatyölin rehtoreita, jos rehtorin vaali palautetaan professorien yleiskokouksen muodostamalle ”plebiskitaariselle johtajademokratialle” (Weber 1919a).

Tänä päivänä professorien ja poliitikkojen kokemusmaailmat ovat niin eriytyneet toisistaan, että professorikunta ei tarjoa rekrytointikanavaa parlamentaarisen politiikan ammattilaisille. Voikin puhua kasvaneesta perspektiivierosta professorien ja poliitikkojen kokemusten välillä, kun herrasväkeen kuuluminen ei enää yhdistä heitä. Jo ehdokkaaksi ryhtyminen ja vaalikampanjointi ovat virassa oleville professoreille erittäin hankalia. Professorit eivät ole uskottavia poliittikkoina, kun heidän toimialansa ovat specialisoituneet, kun taas ammattipoliitikon tulee olla generalisti, joka ei rajoita politikointia yhteen valiokuntaan tai ministeriöön, ja he myös mielellään spekuloiivat vaihtoehtoilla tai muokkaavat kysymyksiä silloinkin kun on aika siirtyä laskemaan ääniä.

Tämä kuilu tuottavaa professorikunnalle huomattavia vaikeuksia ymmärtää politiikkaa – ja monet ovat tästä suorastaan ylpeitä. Professorit ovat taipuvaisia arvostelemaan poliittisia ratkaisuja akateemisin kriteerein: kateederista katsoen niitä on helppo moittia vääriksi, tehottomiksi, turhiksi kompromisseiksi jne. Professoreilta puuttuu valmiutta ja mielikuvitusta asettua poliittisen toimijan tilanteeseen ja tästä käsin arvioida esimerkiksi kompromisseja suhteessa siihen millaisia vaihtoehtoja niille olisi ollut olemassa.

Puhtaiden ratkaisujen kaipuu, vastakohtana ”likaisille” kompromisseille ja tilanteiden monitahoisuuden huomioon ottamiselle, yhdistääkin erikoisella tavalla akateemista ja populistista poliitikkojen vastaisuutta. Kuvaavaa on, että professoritason ekonomistit johtavat EU-vastaista *Alternative für Deutschlandia*, ja Espanjassa vasemmistopopulistista *Podemosia* johtaa madridilainen politologiprofessori, ja Kreikan uudessa Syriza-hallituksessa professoreilla on keskeisiä ministerinpaikkoja. Kenelläkään heistä ei ole pitkää parlamentaarista kokemusta.

Niin innokkaasti kuin ammattipoliitikkoja vastustetaankin, heidän asemansa parlamentaarisisissa maissa on vahvistunut. Modernit parlamentit, joiden agenda pitenee koko ajan, eivät tule toimeen ilman täysiaikaisia, kuukausipalkkaisia, eläkettä ja sosiaalietuuksia nauttavia jäseniä, joilla on myös kasvava ja ammattimainen avustajakunta (vrt. Palonen 2012). Vaikka Weberin aikana tästä ei ollut vielä tietoaakaan,

hän ymmärsi hyvin, että ammattiparlamentaarikot ovat kansalaisten parhaita puolustajia hallitusten, byrokratioiden, lobbyistien ja erilaisten asiantuntijain itseriittoisen ja kontrolloimattoman vallankäytön vastavoimina (Weber 1918, 244–245, 263–269).

Kuitenkin maailmassa on tätä nykyä kaksi vahvasti akateemista, joskaan ei täysprofessoriksi edennyttä, huippupoliittikkoa, nimittäin entinen valtiösääntöoikeuden apulaisprofessori Barack Obama ja kemian tohtori Angela Merkel. Mutta akateemisuus on lisännyt epäluuloja heitäkin kohtaan. Äänestäjät epäilevät sitä ”välin pitämistä”, Ankersmitin (2002) termein esteettistä kuilua edustajien ja edustettavien välillä, vaikka tämä on välttämätön edellytys parlamentaarisen politiikan toiminnalle. Professoreilla on edellytykset tunnustaa tämän kuilun merkitys ja ymmärtää samalla, että heidän tulee pikemminkin ymmärtää ammattiparlamentaarikkojen merkitys kuin pyrkiä itse parlamenttiin. Yliopistoissa on tarpeeksi pelivaraa ja –tilaisuuksia politikointiin.

### Professorit tilapäispoliittikkoina

Professori Weber julistaa, että ”[t]ilapäispoliittikkoja olemme me kaikki”. Näin hän sisällyttää ”meidät professorit” tilapäispoliitikkojen sarjaan. Weberin formulointi tilapäispoliitikolle – tyypillisesti lainausmerkeissä – on tämä:

*”Gelegenheits”politiker sind wir alle, wenn wir unseren Wahlzettel abgeben oder eine ähnliche Willensäußerung: etwa Beifall oder Protest in einer ”politischen” Versammlung, vollziehen, eine ”politische” Rede halten usw., – und bei vielen Menschen beschränkt sich ihre ganze Beziehung zur Politik darauf (Weber 1919a, 41).*

Tapani Hietaniemi suomentaa tämän kohdan seuraavasti:

*Me kaikki olemme ”tilapäis”poliittikkoja, kun me annamme äänestyslippumme vaaleissa, tai esitämme jonkin muun vastaavankaltaisen mielienilmaisun; vaikkapa suosionosoituksen tai protestin ”poliittisessa” kokouksessa, pidämme ”poliittisen” puheen jne. – monien ihmisten koko suhde politiikkaan rajoittuu juuri tähän (Weber 2009b, 79).*

Max Weber oli elinikäinen *homo politicus*, joka kirjoitti lehtiin ja puhui kokouksissa. Hänelle äänestäminen, osallistuminen parlamentaariseen

debattiin valitsemalla parlamentaarikot, on malliesimerkki poliittisesta teosta, jota odotetaan tilapäispoliitikoiltakin. Mutta äänestäminen on vain erikoistapaus tahdon – tai suomennoksen mukaan mielen – ilmaisusta. Poliitiikan minimi on kannan ottaminen puolesta tai vastaan – ja siitä pidättäytyminenkin on poliittinen teko. Tässä mielessä professorien on mahdotonta olla toimimatta poliittisesti. Tällä en tarkoita mielipiteiden julistusta kateederista, mitä Weber nimenomaisesti vastusti, koska hän katsoi että näin tehdessään professorit käyttävät illegiitimää valtaa suhteessa nuoriin kuuliijoihinsa ja estävät näitä muodostamasta itsenäisesti poliittista kantaansa (erit. Weber 1917a ja 1919b).

Weberin *Politik als Beruf*-kirjanen sisältää lukuisia ilmauksia, joita on myöhemmin esitetty ”Weberin politiikan määritelmänä”, sivuuttaen toiset ilmaukset ja niiden suhteet toisiinsa (vrt. Palonen 2002). Kuitenkin ”valtaosuuksien tavoittelu” on Weberille politiikan vähimmäisehto. Valta, kuten muutkin Weberin käsitteet, on tulkittava toiminnan pelivaraa sisältäväksi *Chance*-käsitteeksi. Weberin nominalistisessa konseptiossa mikä tahansa seikka voi toimia pelivarana ja siten valtaosuutena (*Machtanteil*): valta ei ole osuuksiin jakaantuva möhkäle, vaan toiminnalle pelivaraa avaavat erilaiset valtaosuudet muodostavat ”vallan”. Kamppailua ei käydä vallallisten ja vallattomien välillä, vaan jokaisella poliittisesti toimivalla on jonkinlaisia valtaosuuksia ja periaatteessa mahdollisuus tuoda uusia ulottuvuuksia valtakamppailun agendalle (ks. Palonen 2002, erit. 24–32).

Professoreilla on yliopistossa toimiessaan monenlaisia valtaosuuksia oppilaisiinsa, kollegoihinsa, yliopiston johtoon ja byrokraatiaan sekä muuhun yleisöön nähden samoin kuin näillä professoreihin nähden. Formaalisesti mikä tahansa valtaosuuden aktivointi, alkaen yksittäisen tenttivastauksen arvioinnista, on vallan käyttämistä ja avaa tilaisuuden politikointiin. Helsingin yliopiston yleisen valtiopoliittisen professorista Jussi Teljosta kerrottiin hänen viimeisen lukukautensa aikana 1970-luvun alussa tarinaa, että hänelle kannatti ilmoittautua tenttiin, koska hän hyväksyi kaikki lukematta. Jos hän toimi näin, hän politikoi käyttämällä arvostelultaansa hylkäämättä ketään sekä sitä, että yliopisto ei *de facto* halunnut rangaista näin arvostelultaansa käyttävää professoria, koska tämä kohta oli emeritukse-  
na yliopiston toimivallan tavoittamattomissa.

Vanhassa professorien johtamassa yliopistossa politiikkaa harjoitettiin maineella, arvovalalla, her-

raseuroilla, dekaanin ja rehtorin *primus inter pares*-positioilla, opiskelijain ja väittelijain määrillä sekä itse tutkimuksilla. Akateemisen kollegiaalisuuden tyylillä saattoi tiettyyn rajaan politikoida virastojen suuntaan, ja kuten esimerkit pääministereistä osoittavat, siihen sisältyi myös kvasiparlamentaarisia tai -diplomaattisia ulottuvuuksia. Politikoinnin aste ja profiili jätettiin professorien omaan harkintaan, ja matala profiili – hoitaa opetusvelvollisuutensa ja tenttinsä sekä käydä tiedekunnan kokouksissa, mutta sekaantumatta laajemmin yliopiston asioihin ja tekemättä tutkimusta – oli ainakin siedettyä. Jussi Teljo esimerkiksi kunnostautui ”salapoliisikirjallisuuden asiantuntijana”, joka valitsi SAPO-sarjaan käännetyt teokset.

1960-luvun ylioppilasliike vaati professorivaltaisen yliopiston demokratisoimista. Etenkin ”uusroomalaisessa” kritiikissä professorien mielivallasta sekä opiskelijain, opettajien ja tutkijoiden sekä muun henkilökunnan riippuvuudessa professoreista oli paljon perää (vrt. Skinner 2002). Kuitenkin parlamentaarisia ja diplomaattisia piirteitä yhdistävä kollegiaalisuus rajoitti professorivaltaa: kaikki professorit kuuluivat ”tiedekuntaan” ja esimerkiksi Helsingin yliopistossa ”suureksi konsistoriksi” nimitettyyn päätöksentekuelimeen, joka toimi professorien, tieteenalojen ja tiedekuntien välisen valtakamppailun foorumina. Yliopiston opiskelija- ja henkilökuntamäärän kasvaessa etujärjestöajattelu vahvistui niin opiskelijoiden kuin yliopiston toimihenkilöidenkin parissa, ja professorit koettiin privilegoidensa puolustajiksi, ymmärtämättä että kollegiaalinen debatin tai diplomatian ulottuvuus on aivan eri asia kuin korporatiiviset intressit.

Suomessa Johannes Virolainen opetusministerinä esitti v. 1969 yliopiston demokratisointia. Tämä ”yy-periaate” eli yleisen ja yhtäläisen äänioikeuden soveltaminen yliopistoon on saanut huonon maineen, kun osa professoreista ryhtyi korporatistiseen puolustustaisteluun ja kirjoitti jarrutuspuheita vuoden 1970 eduskuntavaalien edellä siten, että lakiesityksestä ei ehditty äänestää. Tuon jälkeen toteutetut henkilökuntakiintiöt lujittivat korporatistista ajattelua ja johtivat, kuten Weber *Wahlrecht*-artikkelissaan (1917b) antaa ymmärtää, reaalisesti vallan siirtoon hallinnolle, joka on erilaisten ”uudistusten” myötä askel askeleelta vahvistunut asemaansa, kun siihen kohdistuva kollegiaalinen kontrolli on kadonnut.

Yliopistolaitoksen muutos viimeisen vajaan puolen vuosisadan aikana on opettanut professoreille ennen



muuta etujärjestöpolitiikan tyylejä: omien etujen ajamista, junnusta, lobbausta, painostusta ja salaisista diplomaatioista. Resurssikamppailu professorien, tieteentekijöiden, laitosten, tiedekuntien, henkilöryhmien ja yliopistojen välillä on tullut näkyvimmäksi akateemisen politikoinnin pelikentäksi. Oman yliopiston, opetus- ja valtiovarainministeriöiden virkailijat sekä Suomen akatemian virkailijat ja luottamushenkilöt on nähty vallankäyttäjiksi, joista professorien valtaosuudet riippuvat. Pidän tätä etujärjestöpolitiikointia ahtaana ja yksipuolisena sekä vieraana yliopistolle, ja olen varonut sekaantumasta siihen enemmän kuin mikä on ollut välttämätöntä.

Yhdistämällä demokratisointi parlamentaarisen politiikkatyylin mukaiseen debattiin ja hallinnon kontrolliin (vrt. Weber 1918, erit. 235–237), olisi kenties ollut mahdollista välttää nyky-yliopistoa kahlitsevia byrokratian ja korporatiivisuuden yhdistelmä. Parlamentaaristen menettelyjen tueksi olisi tarvittu professorien akateemiseen vapauteen nojaavien legitiimien valtaoikeuksien, opiskelun, opetuksen ja tutkimuksen vapauden institutionalisointi yliopistojen perussäännöksiin. Parlamentaarikon klassisilla vapauksilla – sananvapaus, vapaa mandaatti, parlamentaarinen koskemattomuus, vapaat ja reilut vaalit – olisi edelleen hyvinkin annettavaa akateemisen vapauden uudelle tulkinnalle. Kaikille näistä ei ole suoria vastineita yliopistoissa, mutta poliittista mielikuvitusta käyttäen niitä voi luoda (ks. tarkemmin Palonen 2013).

Nykyisin porvarillisesta ”työelämästä” omaksuttu sanasto lisää riippuvuuksia ja hallinnon mielivaltaa. Esimerkiksi siirtyminen professorin ”opetusvelvollisuudesta” (144 tuntia lukuvuodessa + vastaanotot) 1600 tunnin ”kokonaistyöaikaan” on johtanut toivottomaan lomakesosiologiaan ja kaventanut professorien akateemista vapautta ajankäytön suhteen. Vaikka kaikkialla muualla puhutaan yksilöllisyyden vahvistumisesta, yliopistoissa byrokrattiset riippuvuudet ovat lisääntyneet. Niiden täydennykseksi lietsotaan korporatiivista yhteishenkeä erilaisia rituaaleja ja seremonioita käyttäen, mikä entisestään epäpolitisoi yliopistoväkeä. Sen sijaan parlamentaarisen debattikulttuurin akateemiset vastineet loisivat myös vastavoimia byrokrattis-korporatiivisille herruuden muodoille, mutta parlamentaarinen tapa debatoida kysymyksiä vastakkaisista perspektiiveistä ja kiistellä debatin asiallistasta on vieras edunvalvontapolitiikkaan suuntautuneille professoreille.

## Legitimoinnin ja arvioinnin retoriikka

Ulkopuolisen rahoituksen hankkiminen omille ja oppilaidensa tutkimuksille on pelikenttä, jolla professorit myös joutuvat politikoimaan. Tämä ei rajoitu resurssi- ja intressikamppailuun, vaan budjettiretoriikka ilmaisee myös parlamentaarisen politiikan vanhinta kerrostumaa. Hovin ja hallinnon menojen rajoittamisen ohella tähän sisältyy mahdollisuus lisämäärärahoista, jos nämä ovat riittävän hyvin perusteltuja (vrt. Hatsell 1818/III). Vaikka tutkimusta rahoittavat yksiköt ovat kaukana parlamentaarista käytännöstä, kuten muutosesitysten monitahoisesta täysistunto- ja valiokuntakäsittelystä, itse argumentoinnissa niille on analogioita sekä forensiselle että deliberatiiviselle retoriikalle.

Retorisen taidon merkki on saada hyväksytyksi tutkimushankkeita, joiden teemat ovat kaukana valtavirrasta, vaikeasti ymmärrettäviä tai epäsuosittuja (vrt. Skinner 2014 Shakespearen näytelmissä käytetyistä keinoista). Professorien on käytävä akateemista agendakamppailua, jossa ei tehdä samaa kuin muutkin mutta vähän paremmin, vaan muutetaan tutkimuksen kysymyksenasettelua vakuuttavalta näyttävällä tavalla. Tässä mielessä parlamentaaristen kysymyksenasettelujen muutosten tutkiminen tarjoaa välittömiä esikuvia professorien politiikalle.

Arvioinnin retoriikka on toinen pelikenttä, jolla professorit voivat oppia ammattipoliitikoilta. He tarvitsevat sitä jatkuvasti: opiskelijain esseiden, seminaaritöiden ja opinnäytteiden arvosteluun, kirja-arvostelujen kirjoittamiseen sekä lausuntoihin julkaisuista, projekteista ja virantäytöstä, joissa heiltä vaaditaan vahvuuksien ja heikkouksien vertailua. Parlamentaarinen politiikka opettaa näkemään sen että arvioinnin kriteerit ovat lähes aina toisilleen vastakkaisia ja itsessään tulkinnanvaraisia. Tämä avaa pelivaraa arviointiin. Kun arvioitava teksti, hanke tai hakijan tutkimusprofiili on riittävän omintakeinen, itse kriteereihin tulee esittää lisäyksiä tai muutoksia: muuten omintakeisen vaihtoehdon ja toisten välinen reilu kilpailu ei tule mahdolliseksi. Tarvitaan sitä mitä Immanuel Kant ja Hannah Arendt kutsuvat *erweiterte Denkungsartiksi*, laajennetuksi ajattelutavaksi (vrt. Arendt 1978). Näin voi välttyä suosimasta rutiinitiedettä ja ymmärtää erinomaisen tutkimukseen epäsovinnaisia ja provokatiivisia ulottuvuuksia. Arviointi on luovaa politiikointia, joka ylittää hallinnon käsityskyvyn.

Professorien politikointitaitoa arviointi- ja arvostelupätevyyttä voi soveltaa myös yliopiston po-

liittiseen organisointiin. Weberin ehdotuksille virkavallan parlamentaarisen kontrollin muodoista – ristikuulustelut, lähteille pääsyn mahdollistaminen, parlamentaariset tutkimusvaliokunnat (1918, 235–237) – olisi tässä tarkoituksessa mahdollista kehittää nyky-yliopistoon sopivia akateemisia vastineita. Näin voitaisiin saattaa hallinnon mielivalta tai sen pyrkimys tiedon monopolisointiin Weberin parlamentaariselle kontrollille analogisten arviointimenettelyjen kohteeksi.

Yliopistoväki koostuu poliittisesti lukutaitoisista aikuisista, joiden oman tutkimuksen lähtökohta on kaiken kyseenalaistaminen. Yliopistollisten dokumenttien onkin argumentoinniltaan poikettava virastojen ja ”liike-elämän” ajatus- ja kirjoitustavoista ja asetettava haasteita akateemisille lukijoille. Nykyisin yliopiston, opetusministeriön ja muiden hallintoelinten asiakirjojen kieli on holhoavaa, ja ilmiöiden poliittiset aspektit torjutaan, sivuutetaan hiljaisuudella tai jäävät kokonaan ymmärtämättä.

Yliopistoilta edellytetään nykyisin koko joukko ohjelmallisia dokumentteja, kuten perus- ja tutkintotosääntöjä, strategioita, mietintöjä, lausuntoja ja arviointeja. Esimerkiksi Jyväskylän yliopistoon on muodostunut poikkeuksellinen pooli tohtori- ja maisteritasoisia poliittisen käsitehistorian ja retoriikan analyytikkoja, joita olisi tarkoituksenmukaista käyttää professionalisoimaan näiden yliopiston eritasoisten puolueohjelmien kirjoittamista ja problematisoimaan niille ministeriön ym. suunnalta tulevia odotuksia. Tämä vaatii nykyhallinnon suosiman rasti ruutuun -sosiologian hylkäämistä, joka edellyttää käsitteiden ottamista annettuina, tunnettuina ja yleisesti hyväksytyinä, kun käsitehistoriallinen ote päinvastoin korostaa niiden historiallisuutta, tulkinanvaraisuutta ja kiistanalaisuutta. Näin tehtäessä tutkijoita ja opettajia saisi paremmin mukaan yliopisto-organisaation toimintoihin, kun he paremmin näkisivät yhteyden yliopistomaiseen tutkivaan asenteeseen, vastakohtana byrokration ja porvarillisen työelämän ajattelua latistavalle ja poliittikkaa pelkävälle puhetavalle.

## Tutkimus interventiona debatteihin

Parlamentaaristen menettelytapojen ja retoristen käytäntöjen tuntemus ei rajoitu legitimointi- ja arviointiretoriikkaan, vaan on kiinteä osa itse tutkimusta. Max Weberin tärkeimpiä ajatuksia on se, että

kiistelyn tulisi olla yhtä tunnustettua tieteen pelikentillä kuin mitä se on parlamentaarisessa politiikassa (vrt. Palonen 2010). Artikkelissaan ”objektiivisyydestä” Weber havainnollistaa tilannetta esimerkiksi epätoivoisesta wieniläisestä opiskelijasta, joka joutui myöntämään, että oli olemassa ”kaksi kansantaloustiedettä”. Tämän esimerkin avulla Weber asettaa kysymyksen, mitä tällöin tarkoitetaan ”objektiivisyydellä”? (Weber 1904, 160–161).

Weberin tulkinta käsitteestä on kiinteässä yhteydessä artikkelin kahteen muuhun teesiin. Toinen on antiikin sofistien, retoriikan ja Friedrich Nietzschen ajattelun johtoajatus, että kaikki ”tosiseikat” ovat sellaisia ainoastaan suhteessa joihinkin näkökulmiin, tulkintoja jotka muuttuvat jos kohdetta tarkastellaan toisesta näkökulmasta (mt., 170). On aina mahdollista muodostaa uusia näkökulmia, eikä ole olemassa mitään oikeaa, parasta tai kaikenkattavaa näkökulmaa. Teorioista, tosiseikoista, tulkinnoista, käsitteistä tai näkökulmista tulee kiistellä (mt., 153). Debatti on tieteessäkin pysähtyneisyyden torjumisen välttämätön edellytys, ei harvinainen poikkeus tai kathartinen välivaihe, jonka jälkeen konsensus saavutetaan. Näin on erityisesti siksi, että tieteellä on merkitystä politiikalle ja kulttuurille – näitä käsitteitä Weber käyttää välillä lähes synonyymeinä toisilleen.

Weber käyttää artikkelissaan runsaasti tilaa siihen, mitä ”objektiivisyys” ei tarkoita: se ei ole tutkijan alistumista kohteelleen, ei tutkijan ominaisuus, ei kultainen keskitie eikä tutkijain välinen yhteisymmärrys, ei myöskään hegeliläinen virkamiehen puolueettomuus kiistojen yläpuolella. Päinvastoin objektiivisyys edellyttää sitä, että tieteessäkin kiistat tutkijain välillä tutkimuskohteesta tunnustetaan kaikkialla läsnä oleviksi. Ei voida edes ajatella, että olisi joitakin yhteisiä kysymyksiä ja tutkimusaloja (*Fragen und Gebiete*), vaan tutkimuksen kysymyksenasettelut ovat loputtomassa liikkeessä (mt., 183–184).

Toisin sanoen koko ajatus, että tieteellisten kiistojen alaa tulisi kaventaa, ymmärtää väärin tiede inhimillisenä toimintana. ”Objektiivisyys” – lainausmerkeissä – voidaan ymmärtää menettelytavaksi käsitellä kiistoja. Se viittaa reiluun peliin mukana olevien teorioiden ja niiden tukijoiden välisessä kamppailussa, toisin sanoen siihen että pyritään takaamaan se, että myös yleisesti hyväksytyille näkemyksille vastakkaiset ajatukset saavat aidon mahdollisuuden tulla noteeratuksi ja arvioiduksi (ks. Palonen 2010, 2014a). Pelkkä niiden esiin nostaminen pakottaa arvioimaan

uudelleen yleisesti hyväksytyjen käsitysten vahvuuksia ja heikkouksia.

Reilun pelin historiallinen malliesimerkki on Weberille parlamentaarinen menettelytapa, erityisesti Britannian parlamenttiin vuosisatojen kuluessa vakiintunut käytäntö alistaa kaikki esitykset käsittelyyn, jossa niiden vahvuuksia ja heikkouksia systemaattisesti tarkastellaan vastakkaisista näkökulmista. Monivaiheinen käsittelyprosessi täysistunto- ja valiokuntavaiheen vuorotteluineen ja erilaisine debatin sääntöineen ja käytäntöineen tarjoaa tilaisuuden kestävämmien esitysten nopeaan eliminointiin tai sellaisten aloitteiden läpiviennin, joita puolustetaan uskottavasti (ks. Palonen 2014b). Tieteen objektiivisuuden ja parlamentaarisen menettelytavan välinen linkki saadaan esiin lukemalla objektiivisuusartikkelia yhdessä Weberin parlamentarismipamfletin kanssa. Toisin sanoen virkailija- tai asiantuntijatieto on yhtä yksipuolista ja vastakkaisia näkökulmia kaipaavaa kuin tieteellinenkin tieto, ja Weber esittää edellä mainitsemiani parlamentaarisia kontrollikeinoja sen pätevyden kyseenalaistamiseen (Weber 1918, erit. 235–237). Westminster-parlamentarismiin ja ”objektiivisuutta” arvioivan menettelytavan välillä on ilmeinen yhteys, *Wahlverwandschaft*, Weberin toisaalla käyttämää termiä lainatakseni.

Muillakin on ollut samansuuntaisia ajatuksia, joita olen kutsunut parlamentaariseksi tietoteoriaksi. Esimerkiksi John Stuart Mill *On Liberty*-teoksessaan kirjoittaa, että ”tiedosta” voi puhua vain vastakkaiden näkemysten vahvuuksien valossa (”to those who have attended equally and impartially to both sides, and endeavoured to see the reasons of both in the strongest light”, Mill 1859, 39). Walter Bagehot korostaa teoksessa *Physics and Politics* debatin merkitystä kiireisen toiminnan estämisessä: (”But for the purpose now in hand – that of preventing hasty action, and ensuring elaborate consideration – there is no device like a polity of discussion,” Bagehot 1872, 140). Quentin Skinner kehottaa lukemaan Hobbesin *Leviathania* samalla tavalla kuin puheita parlamentissa, toisin sanoen puheenvuorona debattiin (esim. Skinner 2008). Kaikki kolme jakavat Weberin käsityksen siitä, että ”tieto” muodostuu nimenomaisesti debattissa eikä mitään näkemystä, tulkintaa tai perspektiiviä voida nostaa debatin yläpuolelle, ts. akateemisissa kiistoissa ei voi olla puolueettomia tuomareita.

## Professorit parlamentaarikkoina

Parlamentti tulee puhumisesta, ja professorit tietysti puhuvatkin – luennoilla, seminaareissa, konferensseissa, kokouksissa, neuvotteluissa, kuulemisissa jne. Kateederista pidetään esitelmää, parlamentissa debattipuheenvuoroja, seminaarit ja konferenssit ovat professorien debattitilaisuuksia, ja niiden menettelytavat ja käytännöt ovat velkaa parlamenteille. Näin on laita myös kokousten, neuvottelujen ja kuulemisten, vaikka nämä yliopistossa harvoin ovat aidon debatin paikkoja. Vastakkaiden näkemysten esittäminen ja provosointikin on sallittua, mutta parlamentin täysistunnoissa ja valiokunnissa niitä nimenomaan edellytetään, jotta kysymykset tulisivat valotetuksi erilaisista perspektiiveistä. Parlamentaarille politiikalle ominaista on riittävän ajan varaaminen ajatusten ja argumenttien vaihtoon, mutta kokoukset koetaan lähes poikkeuksetta professorien keskuudessa ajaksi, joka on pois tutkimuksesta. Resurssikamppailuja ja arviointeja koskevat tilaisuudet yliopistossa – sekä arvioitaville että arvioijille – ovat nykyään kaikkea muuta kuin parlamentille analogisia debatteja tai valiokuntakuulemisia, joissa jäsenille tarjotaan tuoreita näkökulmia ja puolustetaan epäsovinnaisia kantoja.

Akateemisen ja parlamentaarisen debatin ehkä tärkein ero on siinä, että edellinen on kirjallista, jälkimmäinen suullista. Professorien ensisijainen tapa politikoida parlamentaarisella tyyllillä ilmenee heidän omista tutkimuksissaan (ks. Palonen 2010, luku 8). Kaikki tutkimuksetkin voi nähdä, kuten Skinner *Leviathan*-esimerkissään korostaa, debattipuheenvuoroina. Käytän loput tästä esityksestä tämän ajatuksen havainnollistamiseen, jäsentämiseen ja puolustamiseen.

Akateemisen debattipuheenvuoron tulee olla mieluiten julkaistu: luennolla heitetty ajatus ei ole vielä puheenvuoro debattiin, eivät myöskään yksityiset muistiinpanot. Tosin julkaisun kriteerikin voidaan suhteellistaa. Weberin valtiokäsityksen tutkijalle olennaisia ovat hänen viimeiset, keväällä 1920 pitämänsä luennot, joista on jäljellä vain kahden kuulijan muistiinpanot, jotka on v. 2009 julkaistu *Max-Weber-Gesamtausgabessa* (Weber 2009a, vrt. Palonen 2011). Akateemisessa julkaisemisessa vertaisarvioinnin menettelyt tavallaan vastaavat parlamentaarisen aloitteen tekemistä. Sen sijaan julkaisupaikkojen rankijärjestys toimii vallitsevien käsitysten pönkit-



tämismekanismina ja heikentää akateemisen debatin reilun pelin luonnetta.

Parlamentaariselle debatille voidaan antaa kolme ehtoa, jotka erottavat sen muista debateista. Ne ovat interventioita olemassa olevaan tilanteeseen, ne noudattavat määrättyä menettelytapaa, ja ne viittaavat tiettyyn parlamentin asialistan kohtaan. Asian ottaminen esille parlamentissa ilmaisee valmiutta puuttua vallitsevaan asiantilaan, keskeyttää sen rutiininomainen jatkuminen. Albert O. Hirschman (1970) käyttää tästä nimitystä *voice*, vastakohtana ulosmarsalle (*exit*) sekä jatkumisen hyväksynnälle (*loyalty*). Parlamentin alkuperä on hovin, hallinnon ja hallituksen rutiinit keskeyttävänä vastavoimana. Näin on etenkin Westminster-traditiossa, johon Max Weber viittasi kirjoittaessaan, että parlamentit ovat niiden edustuslaitoksia, joiden arkipäivää byrokratia hallitsee (1918, 226). 1640-luvulla Englannissa parlamentti yritti itse käyttää hallitusvaltaa, mutta mainion vallankumouksen (1688/89) jälkeen se pitäytyi kontrolloimaan hallitusta. Walter Bagehot esitti modernin parlamentarismien johtoaajatuksen hallitukselta (*cabinet*) parlamentin toimeenpanevana valiokuntana, jolla kuitenkin on etusija mm. aloitteiden teossa parlamentille ja voi hajottaa parlamentin saadesaan epäluottamuslauseen (Bagehot 1867, 7–10).

Tutkimukselle parlamentaarinen malli merkitsee luopumista romanttisesta ajatuksesta tutkia suoraan ”todellisuutta” tai ”asian luontoa”. Kaikki tutkimus viittaa aikaisempaan tutkimukseen, tutkijan lähtökohtana on tutkimustilanteen, ”the state of the artin”, identifiointi sekä debatti itsensä ja toisten kanssa siitä, millaisen interventio-tilanteeseen hän tutkimuksellaan voi, osaa ja tahtoo tehdä. Kaikkea ei voi muuttaa kerralla, on varottava mahtipontista julistusta ja keskityttävä johonkin *subversive Aktioniin*, saksalaisten situationistien 1960-luvun ilmaisua lainatakseni. Tutkija ei siis kasaa ”tietoa”, vaan hän haastaa vallitsevia käsityksiä, kiistää niiden pätevyyttä tai merkitystä ja tekee aloitteita muutoksille. Tilanne on periaatteessa sama kuin parlamentaarisen esityksen tekijällä, olipa tämä yksittäisen edustajan aloite tai hallituksen esitys. Parlamentaarinen esitys (*motion*) tehdään määrämuotoisena, esitetään parlamentille sitä varten varatussa asiakohdassa ja asianmukaisena ajankohtana siten, että se sisältää esityksen juuri tietyn asian muuttamiseksi tietyssä suhteessa tietyllä tavalla. Näin esitys täyttää muutovaatimukset. Vain näin meneteltäessä esitetty kysymys voidaan saada parlamentin esityslistalle.

Kysymyksen nostaminen parlamentin esityslistalle poliitiso sen debatin kohteeksi. Poliittisen kamppailun luonne on muuttunut siten entistä enemmän koskemaan myös sitä, mitkä kysymykset yleensä pääsevät esityslistalle. Tämä agendakamppailu on riippuvainen sekä portinvartijoista, jotka haluavat sulkea jotkut kysymykset pois listalta, että toimijoiden poliittisesta mielikuvituksesta niiden listalle saamiseksi. Westminster-parlamentarismissa agendadebatti voidaan edustajien aloitteiden lisäksi avata esimerkiksi työjärjestyspuheenvuoroilla, suullisilla ja kirjallisilla kysymyksillä tai lykkäysesityksillä (*adjournment*). Tärkein väline agendan poliittikalle on muutosehdotus (*amendment*), joka voi olla hyvinkin subversiivinen. Näin oli laita seuraavan esityksen, jonka John Stuart Mill teki brittiparlamentin valiokunnassa 20.5.1867:

*Amendment proposed, in page 2, line 16, to leave out the word "man," in order to insert the word "person,"—(Mr. Mill,)—instead thereof. (http://hansard.millbanksystems.com/commons/1867/may/20/clauses-3-4-progress-may-17)*

Mill esitti siis naisten äänioikeutta siten että äänioikeutetuista ja vaalikelpoisista puhuttaessa hallituksen esityksen ”mies” korvataan ”henkilöllä”. Esitys ei mennyt läpi, mutta hän poliitiso Westminsterissä ennenkuulumattomasti naisten äänioikeuden parlamentin esityslistalle.

Kasvava osa akateemisestakin debatista on agendan poliittikkaa, ts. muutosesityksiä, jotka siirtävät kysymyksenasettelua. Olen tehnyt näin mm. kiistäessäni Weberin käsitteparin *Arbeitsparlament vs. Redeparlament* viittaavan niiden vastakohtaan. Weberin kritiikki kohdistui niihin parlamentteihin, jotka valtaosuuksiensa vähäisyyksien vuoksi olivat pelkästään ”puhuvia”, joilta puuttui Westminsterin mallin mukainen intensiivinen valiokuntatyöskentely, mukaan lukien ”Committee of the whole House”. Myös ja nimenomaan *Arbeitsparlament*-tyypin täysistunnoissa ja valiokunnissa puheilla ja debateilla on keskeinen merkitys (ks. Palonen 2014c). Westminsterin menettelytapaan perehtyessäni ymmärsin, että myöskään yleinen käsitys valiokuntien toissijaisuudesta brittiparlamentissa ei vastaa Weberin käsitystä, jonka mukaan kun kaikki parlamentaarikot ovat jäseninä valiokunnissa, he oppivat debatoimaan poliittisesti yksityiskohdista paremmin kuin ranskalais-yhdysvaltalaisessa spesialistivaliokuntien tyypissä.

## Parlamentaarisen politiikkatyölin repertoaari

Parlamentaarisen ja akateemisen debatin välillä ei ole täyttä vastaavuutta. Akateemisessa debatissa ei ole puhemiestä eikä ministereitä ja hallituksen esityksiä, eikä valiokuntalaitoksesta ei voi puhua säännöllisenä debatin arenana, jossa noudatetaan eri sääntöjä kuin täysistuntodebateissa. Mutta akateemiset kiistatkaan eivät koske esitysten hyväksymisestä ja hylkäämisestä yhdessä kokouksessa, vaan monille parlamentaarisen debatin erityisille puheakteille voidaan löytää ainakin likimääräinen vastine. Seuraavassa esittelen parlamentaaristen debattipuheenvuorojen tyyppisiä ja sitten pohdin niille analogioita akateemisessa debatissa. Rajoitun tässä täysistuntodebateihin.

Westminster-traditiossa esitys sisältää jo hyväksymisesityksen, josta voi äänestää, joten erillinen hylkäysesitys on tarpeeton, joskin edustajat voivat ilmaista vastustavan kantansa. Sen sijaan kannatusesitys (*seconding*) on täysistunnossa välttämätön, jotta esitys yleensä etenee seuraavaan käsittelyvaiheeseen eikä sitä poisteta asialistalta. Olen jo maininnut lykkäysesitykset, jotka luovat lisää aikaa pöydällä olevan esityksen käsittelyyn, mahdollistavat parlamentin pidättäytymisen ottamasta kantaa tai esityksen hiljaisen hautaamisen – *adjournment sine die*. Myös muutosesityksiä voidaan käyttää asian lykkäämiseen tai jarruttamiseen.

Valiokuntaan lähettäminen (*commitment*) on nykyisin parlamentaarisen menettelyn säännöllinen vaihe, mutta sen ajoituksen ja kohdevaliokunnan suhteen on pelivaraa. Parlamentaarisesti keskeinen puheakti on työjärjestyspuheenvuoro, joka on mahdollista pyytää myös kesken puheen huutamalla *Order, Order!* Työjärjestyspuheenvuorossa edustaja voi vaatia, että puhuja pysyy ”asiassa”, kiinnittää huomion puhujan ”epäparlamentaariseen” kieleen tai käytökseen tai vaatia asian käsittelyn päättämistä, niin sanotun giljotiinin käyttöä, josta parlamentti äänestää.

Poliittisesti keskeisiä parlamentaarisia puheakteja on epäluottamuslause-esitys hallitukselle, joka tunnetaan Westminsterissä jo vuodelta 1741 (ks. Turkkala 2007). Edustaja voi esittää epäluottamusta mistä ja milloin tahansa, ja hallitus voi tulkita tietyn esityksen hyväksymisen epäluottamuslauseeksi. Suomessa epäluottamuslause-esitykset liittyvät lähinnä välikysymyksiin, joista käytännössä tiedetään että ne eivät kaada hallitusta, mutta antavat silti aiheen oppositiopuolueiden käynnistämään debattiin.

Westminsterissä edustaja voi puhua käsillä olevasta asiasta täysistunnossa vain kerran, kun taas valiokunnissa tällaista rajoitusta ei ole. 1800-luvulta lähtien edellistä sääntöä on väljennetty siten, että esityksen tekijä tai henkilö, johon keskustelussa on viitattu, saa käyttää repliikin. Eduskunnassa vastauspuheenvuoroista on tullut tärkeitä debatin välineitä. Niihin voi rinnastaa välihuudot, joita ei missään ole legalisoitu, mutta jotka merkitään pöytäkirjaan. Suulliset ja kirjalliset kysymykset ovat tapa kiinnittää hallituksen huomiota johonkin asiaan ja edustajalle mahdollisuus nostaa omaa profiiliaan, tarvitsematta tehdä erityistä aloitetta tai muutosesitystä.

Akateemisessa polityssä on yhtäläisyyksiä sille Westminster-käytännölle, että tärkeimmät vaihtoehdot voidaan ymmärtää muutosesityksiksi. Ne merkitsevät käynnissä olevan debatin keskeyttämistä, tilaisuutta jonkun tai joidenkin laajasti kannatettujen esitysten vahvuuksien ja heikkouksien uudelleen arviointiin sekä uuden debatin käynnistämistä muutosesityksellä. Raja agendan politiikan ja muutosesitysten välillä on akateemisessäkin debatissa suhteellinen.

Lykkäysesityksille on vaikeampaa löytää välitöntä vastinetta, koska akateemisesta debatista puuttuu parlamentaarinen kalenteri, ennen muuta vaalikausi pöydällä olevien esitysten käsittelyajan rajana. Silti myös akateemisten puheenvuorojen ajoitus on nähtävissä kiistan kohteena, esimerkiksi sen suhteen miten *kairos*-tilaisuuksia identifioidaan, käytetään tai kadotetaan.

Kannatuspuheenvuorot ovat akateemisessa maailmassa hieman epäilyttäviä. Esimerkiksi kirja-arvostelussa voi rajoittaa tekemään tunnetuksi ulkomaista tutkimusta kotimaiselle yleisölle, mutta tällöin on kysymys pikemminkin esitellystä. Tai niissä voidaan esittää polemiikkia arvosteltavassa kirjassa esitettyjen tulkintojen heikkouksista. Artikkelini otsikko ”Was Max Weber Wrong about Westminster?” voidaan tulkita ”kannatuspuheenvuoroksi” Weberille suhteessa hänen myöhempiin kriittikkoihinsa, jotka olivat kadottaneet Weberin idean poliittisen juonen.

Akateemiselle debatille ei ole olemassa kirjoitettua menettelytapasäännöstöä. Parlamentaarille reilun pelin periaatteelle tieteellisissä kiistoissa voi kuitenkin löytää ennakkotapauksia sen loukkauksista, joihin tutkijat voivat vedota: näin voi muodostaa ”työjärjestyspuheenvuoroja”. Näitä on helpointa löytää suullisista konferenssidebateista, joilla on puheenjohtaja ja rajattu aika käytettävissä. Myös

lehden toimitus voi toimia erotuomarina joka tulkitsee se, mikä tarjottu artikkeli ei kuulu asiaan, missä mahdollisesti on henkilökohtaisia loukkauksia tai milloin debatti tietyistä asiasta päätetään. Mutta jos teksti on julkaistu, kriitikot voivat moittia sitä että kirjoitetaan asian vierestä tai ei säilytetä akateemista etäisyyttä suhteessa kritiikin kohteeseen, ilman että tällaisten moitteiden oikeutuksesta tehdään mitään erityisiä päätöksiä.

Suoria analogioita ei ole myöskään epäluottamuslauseelle. Ehkä Skinnerin esimerkkiä voi tämentää tulkitsemalla Hobbesin *Leviathanin* genre parlamenttipuheena epäluottamuslause-esitykseksi kaikelle siihenastiselle poliittiselle filosofialle. Skinnerin oma ”Meaning and Understanding” -artikkeli (1969) voidaan vastaavasti nähdä epäluottamuslauseeksi koko poliittisen ajattelun historian oppikirjaviisaudelle.

Valiokuntaan lähettämisen lähin vastine akateemisessa maailmassa on referee-lausuntojen pyytäminen. Tässä kustantajilla ja julkaisujen toimittajilla on arvosteluvaltaa, ja pysyvät vertaisarviointipoolit voidaankin tulkita ranskalaistyyppisten valiokuntien vastineiksi, joissa esitys menee suoraan valiokuntaan ja yksi sen jäsenistä toimii esittelijänä (*rapporteur*). Se poikkeaa Westminsterin tai pohjoismaiden käytännöstä, jossa esityksen lähetekeskustelu käydään täysistunnossa ennen valiokuntaan lähettämistä. Mutta akateemisten lehtien toimitukset lukevat tarjottuja kirjoituksia siltäkin kannalta, kannattaako niistä yleensä pyytää lausuntoa.

Suullisten ja kirjallisten kysymysten suhteen hallitusta vastaavan instituution puuttuminen vaikeuttaa suorien vastaavuuksien esittämistä akateemisessa debatissa, mutta voidaan ajatella alan ”johtavien auktoriteettien” haastamisen olevan aina ajankohtainen tutkimuksen strategia. Sen sijaan repliikkipuheenvuoroja julkaistaan akateemisten lehtien debattinumerossa, joissa avaja saa lopuksi vastata kritiikkeihin. Parlamentaarisen analogian mukaista on julkaista repliikki samassa numerossa kuin kommentit. Väittelijän vastaukset väitöstilaisuudessa voidaan ymmärtää vastauspuheenvuoriksi, samoin kirjalliset kommentit tiedekunnalle työstä annettuihin lausuntoihin. Vastinetta välihuudoille ei kirjallisessa akateemisessa debatissa ole, mutta tällaisten lyhyiden ja terävien huomautusten tai ideoiden akateemisten vastineiden kehittäminen olisi niitä asioita, joissa parlamentaarista debattia voisi ottaa oppia.

## Professorit poliittikotyyppinä

Olen 1970-luvulta lähtien puoltanut ajatusta, että politiikka ei ole mikään erillinen sektori, vaan mille tahansa toiminnalle voidaan antaa poliittinen aspektinsa, jos se osataan lukea tämä näkyviin. Tässä olen lukenut poliittisesti yliopiston professorien ideaalityypistä toimialaa ja siinä tapahtuneita muutoksia. Näin lukien politiikka on erottamaton osa sekä professorien legitimoivaa ja arvioivaa retoriikkaa että heidän omaa tutkimustaan. Molemissa suhteissa professoreilla on kuitenkin paljon opittavaa ammattpoliitikoilta, erityisesti parlamentaarista menettelytavoista ja retorisisista käytännöistä.

Weberin jako politiikasta ja politiikalle eläviin poliittikkoihin on sikäli menettänyt merkitystään kun politiikalle omistautuminen korkotulojen varassa ei ole enää realistinen vaihtoehto, samalla kun parlamentaarikoista on tullut täyspäiväisiä ammattipoliitikkoja. Professorit elävät vastaavasti sekä tutkimuksesta että tutkimukselle. Hallintoon sekä projektien anomiseen ja johtamiseen voi kuluu niin paljon aikaa että omaa tutkimusta ei ehdi tehdä, vielä vähemmän professorilla on aikaa parlamentaarikon tai edes kunnallispolitiikon toimintoihin, ja kommentointikin vie aikaa pois omasta tutkimuksesta. Silti professorit toimivat monessa suhteessa poliitikkoina. Professuuriin kuuluvat tutkimus, opetus ja arviointitehtävät vaativat professorilta poliittista pätevyyttä. Kysymys on siitä, millainen poliittikoprofiili kullakin professorilla on. Tästä voi palata retoristen genrejen käyttöön akateemisessa politiikassa.

Olen lukenut perinteisen professorien omalla toiminnallaan politikoinnin epideiktisen retoriikan piiriin. Karismaattisen herruuden käyttö opetuksessa, tutkijaprofiilin kansainvälisyys sekä tähän liittyvät toiminnot alan tutkijajärjestöissä tai uusien perustamisessa ovat edelleen professoreille legitiimejä tapoja politikoida akateemisen maineella ja arvostuksella. Se ”puhuvatko teot puolestaan”, kuten epideiktinen retoriikka edellyttäisi, on kuitenkin riippuvaista yleisöstä, ts. akateemisten muotien ja suhdanteiden vaihtelusta.

Juridisten menettelyjen käyttö on monessa suhteessa lisääntynyt mm. perustuslaki- ja EU-tuomioistuinten vallan kasvun myötä (kritiikistä ks. Bellamy 2007; Tomkins 2005). Suomessa perustuslakivaliokunnan kuulemisissa käytetyt juristit lienevät tunnetusti eniten parlamentaariseen politiikkaan sekaantuvia professoreita. Mutta tämä vallankäyttö on

muodoltaan parlamentaarista, toisin kuin perustuslakituomioistuinten politiikka. Myös akateemisissa *peer review* -menettelyissä tavoitellaan tuomarin tai erotuomarin analogiaa, mutta sen oikeutettu käyttö rajoittuu vain akateemisten pelisääntöjen noudattamiseen, ei koske tutkimuksen sisältöä, jonka suhteen kukaan ei ole puolueeton tuomari, vaan kaikki ovat pelaajia.

Kuten mainittu, nyky-yliopistoista on tullut suurelta osalta edunvalvonnan, lobbauksen ja akateemisen diplomatian pelikenttiä. Nämä ovat välttämättömiä taitoja, mutta niihin sisältyy myös koko joukko vaaroja tutkimukselle. Edellä esittämiäni lisäksi tulee korostaa ennen muuta sitä, että vääristävät akateemista kamppailua ”meikäläisiä” – oma yliopisto, tieteenala, tutkimussuunta jne. – suosivaan suuntaan byrokraatian tai ulkopuolisten rahoittajien tuella ja näin heikentävät tutkimuksen autonomiaa. Lobbauksen politiikka vahvistaa tutkimus- ja opetusursseja” keittiön kautta”, sen akateemisesta tasosta piittaamatta.

Parlamentaarisen politiikkatyölin johtoideana voi sen sijaan pitää *reilun pelin* periaatetta, jossa myös epäsovinnaisille ajatuksille ja vakiintuneiden kysymyksenasettelujen kääntämiselle annetaan reaalisia mahdollisuuksia saada äänensä kuuluviin (ks. Palonen 2010, 2014a, 2014b). Tämän vuoksi pidän parlamentaarista politiikan tyyliä retorisesti ylivoimaisena ja olen edellä esiteltyt muutamia mahdollisuuksia sen käytön laajentamisesta akateemisessa politiikassa, niin itse tutkimuksessa kuin tutkimuksen ehdoista huolehdittaessa.

Esitykseni vahvistaa professorien ja muidenkin yliopistoissa toimivien poliittista itseymmärrystä. Se voi auttaa tajuamaan että ”politiikka” ei ole jotakin mitä ”ne” tekevät jossakin Brysselissä tai Arkadianmäellä. Politiikka on olennainen aspekti myös siinä mitä me itse teemme. Näin on riippumatta siitä, onko ”varsinainen” tutkimuskohteemme politiikka vai jotakin muuta.

## VIITTEET

<sup>1</sup> Perustuu Jyväskylän yliopistossa 21.1.2015 pidettyyn jäähyväisluentoon.

## LÄHTEET

- Ankersmit, F.R. 2002. *Political Representation*. Stanford: Stanford University Press.
- Arendt, Hannah. 1978. *Lectures on Kant's Political Philosophy*, toim. Ronald Beiner. Chicago: University of Chicago Press.
- Bagehot, Walter. 1867 [2001]. *The English Constitution*, toim. Paul Smith. Cambridge: Cambridge University Press.
- Bagehot, Walter. 1872 [1956]. *Physics and Politics*, Introduction Hans Kohn. Boston: Beacon Press.
- Bellamy, Richard. 2007. *Political Constitutionalism*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Bryce, James. 1888/1914 [1995]. *The American Commonwealth*. Indianapolis: Liberty Press.
- Hansard, Commons Sitting → PARLIAMENTARY REFORM— REPRESENTATION OF THE PEOPLE BILL— [BILL 79.]— COMMITTEE. CLAUSES 3, 4. [PROGRESS MAY 17.\*] HC Deb 20 May 1867 vol 187 cc779–852.
- Hatsell, John. 1818. *Precedents of Proceedings in the House of Commons; with Observations, Vol. 3, Relating to Lords and Supply*. <http://www.archive.org/stream/precedentsofproc03hats/page/n3/mode/2up>. Viitattu 18.5.2015.
- Hirschman, Albert, O. 1970. *Exit, Voice and Loyalty*. Cambridge, Mass: Harvard University Press.
- Kansanedustajat 1907–, <http://www.eduskunta.fi/thwfakta/hetkai/hex/hxent.htm>.
- Mill, John Stuart. 1859 [1989]. On Liberty. Teoksessa Stefan Collini (toim.), *On Liberty and Other Writings*. Cambridge: Cambridge University Press, 1–115.
- Palonen, Kari. 2002. *Eine Lobrede für Politiker. Ein Kommentar zu Max Webers 'Politik als Beruf'*. Opladen: Leske/Budrich.
- Palonen, Kari. 2010. „Objektivität” als faires Spiel. *Wissenschaft als Politik bei Max Weber*. Baden-Baden: Nomos.
- Palonen, Kari. 2011. The State as a Chance Concept: Max Weber's desubstantialization and neutralization of a concept. *Max Weber Studies* 11, 2011, 99–117.
- Palonen, Kari. 2012. *Rhetorik des Unbeliebten. Lobreden auf Politiker im Zeitalter der Demokratie*. Baden-Baden: Nomos.
- Palonen, Kari. 2013. Yliopiston ”parlamentarisoinnin” mahdollisuuksista. Teoksessa Pertti Ahonen, Paul-Erik Korvela ja Kari Palonen (toim.), *Uusi yliopisto – yritys, puolue vai oppineiden tasavalta? Kohti muuttuvien toimintatilanteiden poliittista luontaa*. Jyväskylä: SoPhi, 157–180.
- Palonen, Kari. 2014a. Fair Play and Scarce Time. Aspects on the procedure reform debates in Westminster 1882. Teoksessa Kari Palonen, José María Rosales ja Tapani Turkkala (toim.), *The Politics of Dissensus. Parliament in debate*. Santander: McGrawHill-University of Cantabria Press, 327–348.
- Palonen, Kari. 2014b. *The Politics of Parliamentary Procedure. The formation of the Westminster procedure as a parliamentary ideal type*. Leverkusen: Budrich.
- Palonen, Kari. 2014c. Was Max Weber Wrong about Westminster? *History of Political Thought* 34, 519–537.
- Skinner, Quentin. 1969. Meaning and Understanding in the History of Ideas. *History and Theory* 8, 3–53.
- Skinner, Quentin. 2002. A Third Concept of Liberty. *Proceedings of the British Academy* 117, 237–268.
- Skinner, Quentin. 2008. *Quentin Skinner interviewed by Alan Macfarlane*, <https://www.repository.cam.ac.uk/bitstream/handle/1810/197060/skinner.txt?sequence=1>. Viitattu 18.5.2015.
- Skinner, Quentin. 2014. *Forensic Shakespeare*. Oxford: Oxford University Press.



- Suomen pääministeri, [http://fi.wikipedia.org/wiki/Suomen\\_pääministeri](http://fi.wikipedia.org/wiki/Suomen_pääministeri)
- Thibaudet, Albert. 1927. *La république des professeurs*. Pariisi: Grasset.
- Tomkins, Adam. 2005. *Our Republican Constitution*. Oxford: Hart.
- Turkka, Tapani. 2007. *The Origins of Parliamentarism. A study of Sandys' motion*. Baden-Baden: Nomos.
- Weber, Max. 1904 [1973]. Die "Objektivität" sozialwissenschaftlicher und sozialpolitischer Erkenntnis. Teoksessa Johannes Winckelmann (toim.), *Gesammelte Aufsätze zur Wissenschaftslehre*. Tübingen: Mohr, 146–214.
- Weber, Max. 1917a [1973]. Der Sinn der 'Wertfreiheit' der soziologischen und ökonomischen Wissenschaften. Teoksessa Johannes Winckelmann (toim.), *Gesammelte Aufsätze zur Wissenschaftslehre*. Tübingen: Mohr, 489–540.
- Weber, Max. 1917b [1988]. Wahlrecht und Demokratie in Deutschland. Teoksessa Wolfgang J. Mommsen (toim.), *Zur Politik im Weltkrieg. Max-Weber-Studienausgabe I/15*. Tübingen: Mohr, 155–189.
- Weber, Max. 1918 [1988]. Parlament und Regierung im neugeordneten Deutschland. Teoksessa Wolfgang J. Mommsen (toim.), *Zur Politik im Weltkrieg, Max-Weber-Studienausgabe I/15*. Tübingen: Mohr, 202–302.
- Weber, Max 1919a. [1994]. Politik als Beruf. Teoksessa Wolfgang Schluchter ja Wolfgang J. Mommsen (toim.), *Wissenschaft als Beruf; Politik als Beruf. Max-Weber-Studienausgabe I/17*. Tübingen: Mohr, 35–88.
- Weber, Max 1919b. [1994]. Wissenschaft als Beruf. Teoksessa Wolfgang Schluchter ja Wolfgang J. Mommsen (toim.), *Wissenschaft als Beruf; Politik als Beruf. Max-Weber-Studienausgabe I/17*. Tübingen: Mohr, 1–23.
- Weber, Max. 2009a. *Allgemeine Staatslehre und Politik. Mit- und Nachschriften 1920*, toim. Gangolf Hübinger. *Max-Weber-Gesamtausgabe III/7*. Tübingen: Mohr.
- Weber, Max 2009b. *Tiede ja politiikka. Kutsumus ja ammatti*. Tampere: Vastapaino.

## LIITE: PROFESSORIT EDUSKUNNASSA

### Vilho Annala

Kansantaloustieteen ja tilastotieteen professori 1951–1957  
Kansanedustajana 1.9.1933–5.4.1945, isänmaallinen kansanliike

### Ossian Aschan

Helsingin yliopiston kemian professori 1908–1927  
Kansanedustajana 1.3.1910 – 31.1.1911, ruotsalainen kansanpuolue

### Sirpa Asko-Seljavaara

Helsingin yliopiston plastiikkakirurgian professori 2001–2003  
Kansanedustajana 19.3.2003–19.4.2011, kokoomus

### Gustav Björkstrand

Åbo Akademin, käytännöllisen teologian professori 1991–2006  
Kansanedustajana 21.3.1987–21.3.1991, ruotsalainen kansanpuolue

### Olavi Borg

Tampereen yliopiston yhteiskuntatieteiden metodologian professori 1969–1973, valtio-opin professori 1973–1998  
Kansanedustajana 22.1.1972–26.9.1975, liberaalinen kansanpuolue

### Adolf Bredenberg

Helsingin yliopiston meijeriopin ylimääräinen professori 1921–1934  
Kansanedustajana 2.2.1914–3.4.1917, ruotsalainen kansanpuolue

### A.K. Cajander

Helsingin yliopiston metsänhoidon professori 1911–1934  
Kansanedustajana 1.8.1929–31.8.1933, 1.9.1936–21.1.1943, edistyspuolue

### Tarja Cronberg

Tanskan Teknillinen Korkeakoulun apulaisprofessori 1989–1995  
Kansanedustajana 19.3.2003–20.3.2007, vihreä liitto

### J.R. Danielson-Kalmari

Helsingin yliopiston yleisen historian professori 1880–1913  
Kansanedustajana 22.5.1907–3.4.1917, suomalainen puolue

### Rafael Erich

Helsingin yliopiston valtio-oikeuden ja kansainvälisen oikeuden professori 1910–1921, kansainvälisen oikeuden professori Helsingin yliopistossa 1921–1928  
Kansanedustajana 1.4.1919–30.4.1924, kokoomus

### Ernst Estlander

Helsingin yliopiston oikeushistorian ylimääräinen professori 1908–1937  
Kansanedustajana 22.5.1907–1.2.1914, 4.4.1917–5.4.1945, ruotsalainen kansanpuolue

### Arthur af Forselles

Helsingin yliopiston korva-, nenä- ja kurkkutautiopin ylimääräinen professori 1907–1929  
Kansanedustajana 1.4.1919–4.9.1922, ruotsalainen kansanpuolue

### Ragnar Furuhjelm

Helsingin yliopiston tähtitieteen ylimääräinen professori 1918–1944  
Kansanedustajana 1.11.1917–15.11.1944, ruotsalainen kansanpuolue

### Alexander Gadolin

Åbo Akademin kaupp-, teollisuus- ja sosiaalioikeuden professori 1921–1922, Åbo Akademin yksityisoikeuden ja yleisen oikeusopin professori 1922–1936  
Kansanedustajana 2.2.1914–3.4.1917, 13.4.1917–31.10.1917, ruotsalainen kansanpuolue

### Hannes Gebhard

Helsingin yliopiston ylimääräinen maanviljelyksen kansantalouden ja tilastotieteen professori 1909–1927  
Kansanedustajana 22.5.1907–31.5.1909, suomalainen puolue

### Kustavi Grotenfelt

Helsingin yliopiston Pohjoismaiden historian ylimääräinen professori 1905–1926  
Kansanedustajana 1.8.1908–31.5.1909, nuorsuomalainen puolue

### Fridolf Gustafsson

Helsingin yliopiston roomalaisen kirjallisuuden professori 1882–1920  
Kansanedustajana 22.5.1907–31.7.1908, ruotsalainen kansanpuolue

### Kyösti Haataja

Helsingin yliopiston talousoikeuden professori 1930–1948  
Kansanedustajana 4.4.1917–31.3.1919, 1.8.1929–20.10.1930, suomalainen puolue/kokoomus

### Veikko A. Heiskanen

Teknillisen korkeakoulun geodesian professori 1931–1949  
Kansanedustajana 1.9.1933–31.8.1936, maalaisliitto



**Theodor Homén**

Helsingin yliopiston sovelletun fysiikan professori 1898–1923  
Kansanedustajana 1.8.1908–1.2.1914, 1.4.1919–4.9.1922, nuor-suomalainen puolue/kokoomus

**Olli Ikkala**

Helsingin yliopiston finanssioikeuden professori 1964–1971  
Kansanedustajana 21.3.1987–21.3.1991, kokoomus

**Lauri Ingman**

Helsingin yliopiston käytännöllisen teologian professori 1916–1930

Kansanedustajana 22.5.1907–31.3.1919, 5.9.1922–31.7.1929, suomalainen puolue/kokoomus

**Axel Juselius**

Teknillisen korkeakoulun vesirakennuksen ja pohjarakennuksen professori 1908–1935

Kansanedustajana 1.6.1909–28.2.1910, ruotsalainen kansanpuolue

**K.T. Jutila**

Helsingin yliopiston agrariipolitiikan professori 1928–1938  
Kansanedustajana 6.4.1945–5.10.1945, maalaisliitto

**Mikko Juva**

Turun yliopiston Suomen historian professori 1957–1962, Helsingin yliopiston Suomen ja Skandinavian kirkkohistorian professori 1962–1978

Kansanedustajana 15.9.1964–4.4.1966, Suomen kansanpuolue/liberaalinen kansanpuolue

**Kyösti Järvinen**

Kauppakorkeakoulun kauppa- ja liikkeenhoito-opin professori 1921–1939

Kansanedustajana 5.9.1922–20.10.1930, kokoomus

**A.O. Kairamo**

Helsingin yliopiston kasvitieteen ylimääräinen professori 1897–1903

Kansanedustajana 22.5.1907–1.2.1914, 1.11.1917–31.3.1919, suomalainen puolue /kokoomus

**Esa Kaitila**

Turun kauppakorkeakoulun liiketaloustieteen professori 1950–1957, Helsingin yliopiston lainopillisen tiedekunnan kansantaloustieteen apulaisprofessori 1958–1962

Kansanedustajana 21.7.1951–4.4.1966, Suomen kansanpuolue/liberaalinen kansanpuolue

**Kai Kalima**

Helsingin yliopiston finanssioikeuden professori 1998–2010  
Kansanedustajana 15.12.1989–21.3.1991, sosialidemokraattinen puolue

**Aaro Kauppi**

Tampereen yliopiston kunnallispolitiikan professori 1965–1969  
Kansanedustajana 21.7.1951–28.3.1954, 21.2.1956–21.7.1958, 17.4.1963–4.4.1966, maalaisliitto/keskustapuolue

**Kalle Kauppi**

Kauppakorkeakoulun kauppa- ja liikkeenhoito-opin professori 1929–1961  
Kansanedustajana 25.1.1943–20.7.1951, edistyspuolue

**T.M. Kivimäki**

Helsingin yliopiston siviilioikeuden professori 1931–1956  
Kansanedustajana 22.2.1922–4.9.1922, 1.5.1924–1.9.1927, 1.8.1929–4.10.1940, edistyspuolue

**Gunnar Landtman**

Helsingin yliopiston sosiologian ylimääräinen professori 1927–1940

Kansanedustajana 5.9.1922–30.4.1924, ruotsalainen kansanpuolue

**Erkki Leikola**

Helsingin yliopiston farmaseuttisen kemian ylimääräinen professori 1941–1961

Kansanedustajana 6.4.1945–20.7.1951, 29.3.1954–19.2.1962, kokoomus

**Uno Lindelöf**

Helsingin yliopiston englantilaisen filologian professori 1921–1936

Kansanedustajana 1.6.1909–1.2.1914, ruotsalainen kansanpuolue

**Edwin Linkomies**

Helsingin yliopiston Rooman kirjallisuuden professori 1923–1963

Kansanedustajana 1.9.1933–5.4.1945, kokoomus

**O.W. Louhivuori**

Kauppakorkeakoulun kansantaloustieteen, finanssiopin ja tilastotieteen professori 1938–1952

Kansanedustajana 1.11.1917–31.3.1919, suomalainen puolue/kokoomus

**Leo Mechelin**

Helsingin yliopiston kameraali- ja hallintolainopin sekä valtio-oikeuden professori 1874–1882

Kansanedustajana 1.3.1910–1.2.1914, ruotsalainen kansanpuolue

**Nils Meinander**

Ruotsalaisen kauppakorkeakoulun kansantaloustieteen professori 1953–1973

Kansanedustajana 6.4.1945–19.2.1962, ruotsalainen kansanpuolue

**Ernst Nevanlinna**

Helsingin yliopiston finanssiopin professori 1924–1932

Kansanedustajana 22.5.1907–1.2.1914, 4.4.1917–4.9.1922, suomalainen puolue /kokoomus

**Kalevi Olin**

Jyväskylän yliopiston liikuntasosiologian apulaisprofessori 1987–1997; professori 1998–2005

Kansanedustajana 24.3.1995–20.3.2007, sosialidemokraattinen puolue

**Ernst Palmén**

Helsingin yliopiston Suomen, Venäjän ja Pohjoismaiden historian professori 1884–1903

Kansanedustajana 22.5.1907–31.5.1909, suomalainen puolue

**Eero Paloheimo**

Teknillisen korkeakoulun puurakentamisen professori 1995–2000

Kansanedustajana 21.3.1987–23.3.1995, vihreä liitto

**Aino Pohjanoksa**

Turun yliopiston kasvatustieteen apulaisprofessori 1978–1983, 1993–1998

Kansanedustajana 26.3.1983–21.3.1991, kokoomus

**Erkki Pulliainen**

Oulun yliopiston eläintieteen professori 1975–2001

Kansanedustajana 21.3.1987–19.4.2011, vihreä liitto

**L.A. Puntila**

Helsingin yliopiston poliittisen historian professori 1952–1971

Kansanedustajana 5.4.1966–22.3.1970, sosialidemokraattinen puolue

**Pekka Puska**

Kansanterveyslaitoksen tutkimusprofessori 1977–2003

Kansanedustajana 21.3.1987–21.3.1991, keskustapuolue

**Erkki Pystynen**

Tampereen yliopiston kunnallispolitiikan professori 1972–1993  
Kansanedustajana 27.9.1975–21.3.1991, kokoomus

**Kullervo Rainio**

Helsingin yliopiston sosiaalipsykologian professori 1964–1986  
Kansanedustajana 22.1.1972–23.3.1979, kokoomus/perustuslailliset

**Gustaf Rosenqvist**

Helsingin yliopiston dogmatiikan ja etiikan professori 1894–1917

Kansanedustajana 22.5.1907–31.3.1919, ruotsalainen kansanpuolue

**Johan Wilhelm Runeberg**

Helsingin yliopiston sisätautiopin professori 1877–1907

Kansanedustajana 22.5.1907–31.7.1908, ruotsalainen kansanpuolue

**Eino Saari**

Helsingin yliopiston metsäpolitiikan professori 1925–1944,

Helsingin yliopiston metsätalouden professori 1944–1962

Kansanedustajana 29.3.1954–21.7.1958, Suomen kansanpuolue

**Bruno Salmiala**

Helsingin yliopiston rikosoikeuden professori 1927–1959

Kansanedustajana 1.9.1933–5.4.1945, isänmaallinen kansanliike

**E.N. Setälä**

Helsingin yliopiston suomen kielen ja kirjallisuuden professori 1893–1929

Kansanedustajana 22.5.1907–31.5.1909, 1.3.1910–31.1.1911, 1.11.1917–1.9.1927, nuorsuomalainen puolue/kokoomus

**Eino Siuruainen**

Oulun yliopiston maantieteen apulaisprofessori 1981–1983

Kansanedustajana 21.3.1987–31.10.1991, keskustapuolue

**Helmer Smeds**

Helsingin ruotsalaisen kauppakorkeakoulun talusmaantiedon professori 1942–1950, Helsingin yliopiston maantiedon professori 1950–1967

Kansanedustajana 6.4.1945–21.7.1948, ruotsalainen kansanpuolue

**Mikael Soininen**

Helsingin yliopiston kasvatustieteen ylimääräinen professori 1907–1917

Kansanedustajana 22.5.1907–31.1.1911, 1.4.1919–4.9.1922, suomalainen puolue/edistyspuolue

**Asser Stenbäck**

Turun yliopiston psykiatrian professori 1965–1967, Helsingin yliopiston psykiatrian apulaisprofessori 1967–1976

Kansanedustajana 24.3.1979–25.3.1983, kristillinen liitto

**K. J. Ståhlberg**

Helsingin yliopiston hallinto-oikeuden professori 1908–1918

Kansanedustajana 1.8.1908–28.2.1910, 2.2.1914–10.8.1918, 21.10.1930–31.8.1933, nuorsuomalainen puolue/edistyspuolue

**V.J. Sukselainen**

Yhteiskunnallisen korkeakoulun kansantaloustieteen professori 1951–1954

Kansanedustajana 22.7.1948–22.3.1970, 22.1.1972–23.3.1979, maalaisliitto/keskustapuolue

**Hugo Suolahti**

Helsingin yliopiston germaanisen filologian professori 1911–1941

Kansanedustajana 1.4.1919–4.9.1922, kokoomus

**Allan Serlachius**

Helsingin yliopiston rikosoikeuden professori 1902–1917

Kansanedustajana 2.2.1914–3.4.1917, suomalainen puolue

**Onni Talas**

Helsingin yliopiston hallinto-oikeuden vaihtuva professori 1925–1930

Kansanedustajana 1.6.1909–31.3.1919, 2.9.1927–20.10.1930, nuorsuomalainen puolue/kokoomus

**Pekka Tarjanne**

Helsingin yliopiston teoreettisen fysiikan professori 1967–1977

Kansanedustajana 23.3.1970–20.9.1977, liberaalinen kansanpuolue

**Martti Tiuri**

Teknillisen korkeakoulun radiotekniikan professori 1962–1990,

Suomen akatemian tutkijaprofessori 1970–1975

Kansanedustajana 26.3.1983–18.3.2003, kokoomus

**Antti Tulenheimo**

Helsingin yliopiston rikosoikeuden professori 1919–1931

Kansanedustajana 2.2.1914–3.4.1917, 5.9.1922–30.4.1924,

21.10.1930–31.8.1933, suomalainen puolue/ kokoomus

**Pauli Tuorila**

Valtion maatalouskoelaitoksen professori 1930–1950

Kansanedustajana 1.9.1936–31.8.1939, isänmaallinen kansanliike

**J.H. Vennola**

Helsingin yliopiston kansantaloustieteen professori 1908–1938

Kansanedustajana 1.4.1919–20.10.1930, edistyspuolue

**Juha Vikatmaa**

Turun yliopiston rikos- ja prosessioikeuden apulaisprofessori 1972–1974

Kansanedustajana 23.3.1970–2.12.1974, kokoomus

**Artturi Virkkunen**

Turun yliopiston historian professori 1921–1924

Kansanedustajana 22.5.1907–31.5.1909, 1.3.1910–31.1.1911, 2.2.1914–7.2.1922, suomalainen puolue/ kokoomus

**Väinö Voionmaa**

Helsingin yliopiston pohjoismaiden historian ylimääräinen professori 1918–1936

Kansanedustajana 1.4.1919–24.5.1947, sosiaalidemokraattinen puolue

**Ole Wasz-Höckert**

Helsingin yliopiston lastentautiopin ruotsinkielinen professori 1972–1985

Kansanedustajana 26.3.1983–21.3.1991, ruotsalainen kansanpuolue

**Georg von Wendt**

Helsingin yliopiston kotieläinopin professori 1910–1943

Kansanedustajana 1.4.1919–4.9.1922, ruotsalainen vasemmisto

**Osmo A. Wiio**

Helsingin kauppakorkeakoulun henkilökoht. prof. 1972–1976, Helsingin yliopiston viestinnän professori 1978–1991

Kansanedustajana 27.9.1975–23.3.1979, liberaalinen kansanpuolue

**Witting, Rolf**

Merentutkimuslaitoksen professori 1919–1936

Kansanedustajana 1.5.1924–1.9.1927, ruotsalainen kansanpuolue

**Wrede, R.A.**

Helsingin yliopiston siviilioikeuden ja roomalaisen oikeuden professori 1885–1898, siviiliprosessioikeuden, roomalaisen oikeuden ja lainopillisen ensyklopedian professori 1898–1905

Kansanedustajana 1.3.1910–1.2.1914, 1.11.1917–31.3.1919

**Yhteensä 76**